

УДК 343.35

DOI 10.33244/2617-4154.3(24).2026.257-266

С. О. Харитонов,

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінально-правової політики,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

S. O. Kharytonov,

*Full Doctor in Law, professor,
Head of the Department of Criminal Law Policy,
Yaroslav Mudryi National Law University*

*email: kharitonovs@ukr.net***ORCID 0000-0002-2975-1743;****П. М. Єсауленко,**

*доктор філософії у галузі права,
асистент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства,
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

P. M. Yesaulenko,

*PhD in Law, Assistant Professor at the Department of International Law
and Comparative Jurisprudence,*

*National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine**email: esaulenkopavel@icloud.com***ORCID 0009-0009-9454-1759**

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

CRIMINAL LAW PROTECTION OF PROFESSIONAL ACTIVITIES RELATED TO THE PROVISION OF PUBLIC SERVICES

Метою статті є комплексний аналіз кримінально-правової охорони професійної діяльності, визначення її об'єкта та суб'єктного складу, дослідження складів кримінальних правопорушень, передбачених статтями 365-2 та 368-4 Кримінального кодексу України, а також виявлення проблем правозастосування й формулювання пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання, зокрема діалектичний,

Ця робота ліцензується відповідно до [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

© Харитонов С. О., Єсауленко П. М., 2026

системно-структурний, формально-юридичний, логіко-догматичний, порівняльно-правовий і метод аналізу судової практики. Застосування зазначених методів дало змогу комплексно дослідити нормативне регулювання, доктринальні підходи й особливості кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Обґрунтовано, що професійна діяльність, пов'язана з наданням публічних послуг, є самостійним об'єктом кримінально-правової охорони, який поєднує приватні та публічні елементи правового регулювання. Встановлено, що основними проблемами чинного законодавства залишаються відсутність легального визначення поняття «публічні послуги», казуїстичний підхід до визначення спеціального суб'єкта кримінального правопорушення, неоднозначність тлумачення поняття неправомірної вигоди та труднощі розмежування відповідних кримінальних правопорушень із суміжними складами. Доведено, що ефективність кримінально-правової охорони залежить не лише від якості матеріально-правових норм, а й від єдності судової практики та належного процесуального забезпечення їхнього застосування. Зроблено висновок, що вдосконалення кримінально-правової охорони професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, потребує законодавчого закріплення дефініції публічних послуг, переходу від казуїстичного переліку спеціальних суб'єктів до їхнього функціонального визначення, уточнення змісту поняття неправомірної вигоди й подальшої гармонізації кримінального законодавства України з міжнародними антикорупційними стандартами. Реалізація зазначених пропозицій сприятиме підвищенню правової визначеності, забезпеченню однакової практики застосування кримінального закону та посиленню ефективності протидії корупційним правопорушенням у сфері надання публічних послуг.

Ключові слова: публічні послуги, кримінальна відповідальність, об'єкт кримінально-правової охорони, зловживання повноваженнями, підкуп, неправомірна вигода.

The purpose of this study is to conduct a comprehensive analysis of the criminal law protection of professional activities related to the provision of public services, to determine the object and subjects of such protection, to characterize the constituent elements of criminal offenses under Articles 365-2 and 368-4 of the Criminal Code of Ukraine, to identify the main shortcomings of the current legal regulation, and to formulate proposals for its improvement in accordance with contemporary anti-corruption standards. The research is based on a combination of general scientific and special legal methods. The dialectical method was used to examine the development of criminal law protection of public service activities. Formal legal and comparative legal methods were applied to analyze the provisions of the Criminal Code of Ukraine, anti-corruption legislation, and relevant international legal instruments. The systematic approach made it possible to determine the place of these criminal offenses within the system of criminal offenses in the sphere of official and professional activities, while the doctrinal and analytical methods were employed to examine scientific publications and judicial practice concerning the qualification of these offenses. The study establishes that professional activities related to the provision of public services constitute an independent object of criminal law protection due to their public significance and legal consequences. It is substantiated that Articles 365-2 and 368-4 of the Criminal Code of Ukraine form the core of

criminal law protection in this field by criminalizing abuse of authority and bribery involving persons providing public services. Particular attention is paid to the absence of a statutory definition of the concept of "public services," the shortcomings of the casuistic approach to defining special subjects of criminal offenses, and the difficulties in distinguishing these offenses from related criminal acts and lawful professional activities. The research identifies practical problems associated with proving unlawful benefit, determining substantial harm, and ensuring consistent judicial interpretation. It is concluded that the current system of criminal law protection generally complies with international anti-corruption standards but still contains significant legislative gaps that adversely affect legal certainty and law enforcement. The study substantiates the necessity of introducing a legislative definition of "public services," replacing the exhaustive list of special subjects with a generalized functional definition, and clarifying the legal concept of unlawful benefit. These measures would contribute to greater consistency in judicial practice, improve the effectiveness of criminal law protection, and ensure better implementation of Ukraine's international anti-corruption obligations.

Keywords: public services, criminal liability, object of criminal law protection, abuse of authority, bribery, undue advantage.

Постановка проблеми. Реформування інститутів громадянського суспільства та поступове делегування державою частини своїх функцій недержавним суб'єктам зумовили появу особливої категорії осіб, чия діяльність, не маючи формально владно-розпорядчого характеру, водночас породжує юридично значущі наслідки для невизначеного кола учасників правовідносин. Нотаріус, що посвідчує правочин; оцінювач, який визначає вартість майна для цілей виконавчого провадження; аудитор, чий висновок стає підставою для управлінських та інвестиційних рішень; приватний виконавець, який примусово виконує судові рішення, – усі вони реалізують повноваження, що безпосередньо зачіпають права та законні інтереси громадян, юридичних осіб і держави. Саме тому належне, добросовісне й правомірне здійснення такої діяльності становить самостійну соціальну цінність, яка потребує охорони, зокрема засобами кримінального права.

Особливість правового статусу таких осіб полягає в його подвійній, «приватно-публічній» природі. З одного боку, вони діють як самостійні професійні учасники ринку послуг, не перебуваючи в адміністративному підпорядкуванні та не входячи до системи органів публічної влади. З іншого – результати їхньої діяльності мають офіційний характер, користуються підвищеною суспільною довірою та нерідко є обов'язковими для інших осіб або визнаються державою. Така подвійність створює специфічні ризики зловживань: маючи фактичну монополію на вчинення певних юридично значущих дій, особа, що надає публічні послуги, здатна завдати шкоди, співмірної зі шкодою від службових зловживань, проте формально не підпадає під ознаки службової особи.

До 2011 року вітчизняне кримінальне законодавство не виокремлювало професійну діяльність з надання публічних послуг як самостійний об'єкт правової охорони. Відповідні особи або взагалі не підлягали відповідальності за службові за змістом діяння, або штучно підводилися під ознаки службової особи, що порушувало принцип законності

та визначеності кримінального закону. Ситуація змінилася з ухваленням антикорупційного законодавчого пакета, який імплементував положення Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією (ETS № 173) та рекомендації Групи держав проти корупції (GRECO) [1]. Унаслідок цього Розділ XVII Особливої частини КК України отримав нову назву – «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг», а сам Кодекс – низку спеціальних норм, орієнтованих саме на цю категорію суб'єктів.

Попри понад десятирічну історію застосування відповідних приписів, у науці та практиці залишаються невирішеними принципові питання. Відсутня єдність у розумінні поняття «публічні послуги»; точиться дискусія щодо меж кола спеціальних суб'єктів [2, с. 9–10]; неоднозначно тлумачаться об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів; виникають труднощі під час відмежування цих посягань від суміжних і правомірної професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях Ю. В. Гродецького комплексно проаналізовано поняття зловживання владою, службовим становищем і повноваженнями, визначено співвідношення відповідних кримінально-правових категорій і запропоновано сучасні підходи до тлумачення ознак складів кримінальних правопорушень. Автор звертає увагу на потребу в більш чіткому розмежуванні зловживання владою та зловживання повноваженнями осіб, які надають публічні послуги. Дослідження О. О. Дудорова присвячені кримінально-правовій політиці у сфері протидії корупції, розкривають проблеми тлумачення понять «неправомірна вигода», «спеціальний суб'єкт» та особливості застосування антикорупційних кримінально-правових норм. Значна увага приділяється гармонізації національного законодавства із міжнародними антикорупційними стандартами. Науковий доробок В. М. Киричка стосується особливостей об'єкта кримінально-правової охорони службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Автор наголошує на потребі в удосконаленні системи кримінально-правових заборон відповідно до сучасних викликів. Роботи М. І. Хавронюка здебільшого спрямовані на коментування кримінального законодавства України, в них системно досліджуються ознаки кримінальних правопорушень, передбачених статтями 365-2 та 368-4 Кримінального кодексу України, проблеми визначення спеціального суб'єкта та питання кваліфікації корупційних діянь.

Метою статті є комплексний аналіз кримінально-правової охорони професійної діяльності з надання публічних послуг, визначення її об'єкта та суб'єктного складу, характеристика основних складів правопорушень, а також виявлення прогалин чинного регулювання та формулювання пропозицій щодо їхнього усунення.

Виклад основного матеріалу. Об'єднання в межах одного розділу двох, на перший погляд, різнорідних блоків посягань у сфері службової діяльності та надання публічних послуг не є випадковим. Спільним для них є те, що особа використовує надані їй повноваження всупереч інтересам, заради реалізації яких ці повноваження було надано. Така єдність методологічного підходу дала змогу законодавцеві сформувати узгоджену систему заборон, у якій диференціація відповідальності залежить не від галузевої належності суб'єкта, а від характеру та змісту реалізованих ним повноважень.

Водночас між двома блоками існує суттєва відмінність. Службова особа діє в межах публічно-владних або організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських відносин у державному апараті, на підприємствах, в установах та організаціях. Особа ж, яка надає публічні послуги, не наділена владними повноваженнями й не перебуває в адміністративному підпорядкуванні, проте виконує функції, результати яких мають публічно-правове, юридично значуще значення. Саме ця проміжна природа діяльності й зумовила потребу в окремих складах правопорушень, які не зводяться ні до службових злочинів у вузькому розумінні, ні до загальнокримінальних корисливих посягань.

Ключовими нормами, що безпосередньо охороняють розглядувану сферу, є стаття 365-2 КК України («Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги») та стаття 368-4 КК України («Підкуп особи, яка надає публічні послуги»). Перша спрямована проти зловживань, що вчиняються самою особою у власних корисливих інтересах; друга – проти корупційної взаємодії такої особи з третіми особами, причому караними визнаються дії як «активного», так і «пасивного» учасника підкупу. Водночас застосовуються загальні приписи розділу про неправомірну вигоду, повторність, спеціальне звільнення від відповідальності, а також інститут заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Центральною термінологічною проблемою є відсутність у законі легального визначення «публічних послуг». Законодавець обмежився переліком осіб, які ці послуги надають, не розкривши родового поняття, що породжує суттєву правову невизначеність. У доктрині сформувалося кілька підходів до тлумачення цієї категорії. Згідно з найбільш поширеним із них публічними потрібно вважати послуги, що надаються на професійній основі та результати яких мають офіційний, юридично значущий характер, тобто породжують, змінюють або припиняють права й обов'язки, визнаються державою та користуються підвищеною суспільною довірою.

До характерних ознак публічної послуги належать: спрямованість на задоволення публічного інтересу, а не лише приватної потреби замовника; особливий публічно-правовий режим допуску до діяльності (ліцензування, складення кваліфікаційного іспиту, внесення до державного реєстру, членство в професійному самоврядному об'єднанні); нормативно встановлені правила здійснення діяльності; підвищена професійна, дисциплінарна та майнова відповідальність; офіційний характер результату, що визнається іншими суб'єктами й органами влади. Сукупність цих ознак дає змогу відмежувати публічну послугу від звичайної комерційної послуги, яка надається в приватному інтересі та не має публічно значущих наслідків.

Потрібно також відмежовувати публічні послуги від адміністративних послуг, що надаються суб'єктами владних повноважень у межах реалізації їхньої компетенції. У контексті розглядуваних норм ідеться насамперед про послуги самозайнятих осіб і представників регульованих професій, які виконують делеговані державою або суспільно значущі функції поза системою органів публічної влади. Відсутність чіткого критерію призводить до практичних труднощів: виникає питання, чи охоплюються відповідними нормами окремі види експертної, посередницької, реєстраційної чи арбітражної діяльності, особливо в тих випадках, коли їх не названо прямо в тексті закону. Це актуалізує потребу в

нормативному закріпленні дефініції публічних послуг на рівні самого Кодексу або базового антикорупційного закону.

Родовим об'єктом зазначених кримінальних правопорушень є встановлений порядок здійснення службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, як важлива умова нормального функціонування відповідних суспільних інститутів. Видовим (груповим) об'єктом є врегульований правом порядок реалізації повноважень особами, які надають публічні послуги, а також авторитет цієї діяльності й суспільна довіра до неї. Цей рівень об'єкта відображає публічний інтерес у тому, щоб нотаріальні, аудиторські, оцінювальні, експертні та інші схожі дії здійснювалися неупереджено, добросовісно й виключно в межах закону.

Безпосереднім об'єктом конкретного посягання, на думку науковців, потрібно визнавати суспільні відносини, які виникають з приводу виконання службовими особами юридичних осіб приватного права або ж особами, які надають публічні послуги, лише в інтересах тих інституцій, від імені яких вони виконують покладені обов'язки та які наділили їхніми повноваженнями юридичних осіб приватного права або ж суспільних чи державних установ, які уповноважили їх на надання публічних послуг [3, с. 412]. Залежно від складу можуть виокремлюватися й додаткові об'єкти. Для зловживання повноваженнями такими є конкретні права та майнові інтереси, яким завдається істотна шкода; для підкупу – економічні відносини, а також принципи безоплатності, неупередженості та об'єктивності професійної діяльності.

Щодо суб'єкта, закон не оперує абстрактною категорією, а наводить казуїстичний перелік: аудитор, нотаріус, оцінювач, а також інша особа, яка не є державним службовцем чи посадовою особою місцевого самоврядування, але провадить професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, зокрема послуг експерта, арбітражного керуючого, приватного виконавця, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді. Кожен із цих суб'єктів характеризується власним правовим статусом, що визначається відповідними спеціальними законами, проте всіх їх об'єднує здійснення діяльності, результати якої мають публічно значущий характер [4, с. 253].

Перелік суб'єктів зазнавав змін: законодавство поступово розширювало коло осіб, охоплених кримінально-правовою охороною, з метою усунення прогалин і приведення вітчизняного права у відповідність до міжнародних стандартів. Зокрема, відповідними законодавчими змінами перелік суб'єктів було уточнено й доповнено. Водночас казуїстичний прийом має очевидний недолік: він залишає поза межами заборони осіб, чия діяльність за змістом тотожна переліченій, проте формально не названа в законі. Це створює ризик нерівного підходу та правової невизначеності й посилює аргументацію на користь переходу від переліку до узагальненого визначення суб'єкта через ознаки публічної послуги, що дало б змогу охопити всі функціонально схожі види діяльності незалежно від їхнього формального найменування.

Об'єктивна сторона зловживання повноваженнями (ст. 365-2 КК України) полягає в протиправному використанні особою наданих їй у зв'язку з професійною діяльністю повноважень. Зміст конкретних повноважень визначається законами, постановами, наказами, положеннями, інструкціями, актами індивідуальної дії та договорами, що встановлюють

компетенцію відповідної особи. Діяння може вчинятися як за рахунок активної дії (вчинення дій, які виходять за межі повноважень або суперечать інтересам, заради яких їх надано), так і бездіяльності (невчинення дій, які особа була зобов'язана й мала змогу вчинити) [5, с. 9].

Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини щодо діяння, тоді як ставлення до наслідків може бути як умисним, так і необережним, унаслідок чого допускається так звана змішана (подвійна) форма вини. Конститутивною ознакою складу є спеціальна мета – отримання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб. Саме корислива спрямованість відмежовує це посягання від службової недбалості та від добросовісної професійної помилки: якщо особа діяла без мети отримання неправомірної вигоди, склад зловживання за ст. 365-2 вилучається навіть за наявності шкідливих наслідків. Кваліфікаційними та особливо кваліфікаційними ознаками є спричинення тяжких наслідків, а в окремих частинах статті – вчинення діяння стосовно неповнолітнього, недієздатної особи, особи похилого віку чи особи, що перебуває в матеріальній або іншій залежності від винного, що відображає підвищену суспільну небезпечність таких діянь.

Стаття 368-4 КК України криміналізує підкуп як двосторонню корупційну взаємодію. Об'єктивна сторона охоплює дії «активного» учасника – пропозицію, обіцянку чи безпосереднє надання неправомірної вигоди особі, яка надає публічні послуги, за вчинення нею дій або бездіяльності з використанням наданих повноважень в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає вигоду, або в інтересах третьої особи [6, с. 10]. Окрему форму утворюють дії «пасивного» учасника – прийняття пропозиції чи обіцянки або безпосереднє одержання неправомірної вигоди особою, яка надає публічні послуги, зокрема поєднане з її проханням надати таку вигоду.

Кожна із цих форм утворює закінчений склад правопорушення. Це відображає сучасну антикорупційну концепцію караності корупційної поведінки вже на стадії пропозиції або обіцянки, без обов'язкового фактичного передання предмета підкупу. Тим самим момент закінчення діяння переноситься на ранню стадію, що підвищує превентивний потенціал норми. Предметом підкупу є неправомірна вигода, наявність якої належить до обов'язкових ознак складу: за відсутності доказів існування такої вигоди притягнення до відповідальності вилучається, а в матеріалах провадження мають фігурувати докази того, що вигода взагалі мала місце.

Суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом. Суб'єкт диференціюється залежно від частини статті: відповідальність за «активний» підкуп може нести будь-яка осудна особа, що досягла шістнадцятирічного віку, тоді як суб'єктом одержання неправомірної вигоди є виключно спеціальний суб'єкт – особа, яка надає публічні послуги. Кваліфікаційними ознаками є, зокрема, повторність, вчинення за попередньою змовою групою осіб, а для «пасивних» форм – поєднання з вимаганням неправомірної вигоди, що істотно підвищує суспільну небезпечність діяння та відповідну санкцію. Чинне законодавство передбачає також спеціальне звільнення особи, яка запропонувала, пообіцяла або надала неправомірну вигоду, від кримінальної відповідальності за умови добровільного повідомлення про вчинене та сприяння розкриттю діяння, що є типовим інструментом стимулювання викриття корупційних схем.

І зловживання повноваженнями, і підкуп об'єднує категорія «неправомірна вигода», легальне визначення якої наведене в примітці до статті 364-1 КК України, а також у Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції» [7]. Під нею розуміють грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав. До 2013 р. у ст. 368, 369 і 370 КК України використовувалось поняття «хабар», під яким розумілась незаконна винагорода матеріального характеру, тобто предмет хабаря мав виключно матеріальний характер (гроші, цінні папери, рухоме й нерухоме майно тощо) [8, с. 783]. У складі зловживання повноваженнями неправомірна вигода є метою діяння, а у складі підкупу – його предметом, що зумовлює різні аспекти доказування.

Широкий обсяг поняття дає змогу охопити різноманітні форми корупційного впливу, зокрема такі, що не мають прямого грошового виразу. Водночас він породжує практичні складнощі під час доказування вартісного виміру вигоди нематеріального характеру та під час відмежування неправомірної вигоди від правомірної винагороди за послугу, передбаченої договором чи тарифом. У доктрині висловлюються пропозиції щодо уточнення дефініції, зокрема в частині прямого охоплення діянь, які мають ознаки послуг, проте носять протиправний характер, а також щодо чіткішого розмежування вигоди майнового й немайнового характеру для цілей кваліфікації та призначення покарання.

Практика застосування розглядуваних норм виявляє низку складних питань кваліфікації. Передусім це відмежування зловживання повноваженнями за ст. 365-2 від службових злочинів, учинюваних службовими особами, та від загальнокримінальних корисливих посягань. Вирішальним критерієм тут є правовий статус суб'єкта й характер реалізованих повноважень: якщо особа діє як суб'єкт надання публічних послуг і використовує саме професійні повноваження, застосуванню підлягає спеціальна норма [9, с. 12]. Не менш важливим є відмежування караного зловживання від правомірної професійної діяльності та добросовісної помилки, що потребує ретельного встановлення мети отримання неправомірної вигоди й наявності істотної шкоди.

Окремої уваги потребує співвідношення підкупу за ст. 368-4 із суміжними нормами про підкуп працівника підприємства, установи чи організації та про підкуп службової особи юридичної особи приватного права. Розмежування здійснюється за ознаками суб'єкта та сфери діяльності: норма про підкуп особи, яка надає публічні послуги, застосовується лише тоді, коли діяння вчинене щодо особи з відповідним спеціальним статусом і у зв'язку з виконанням нею публічно значущих функцій. Доказування в таких справах нерідко спирається на результати негласних слідчих (розшукових) дій, проведення яких обмежене категорією тяжкості відповідного діяння, що додатково ускладнює правозастосування й вимагає суворого дотримання процесуальних гарантій.

Аналіз судової практики свідчить, що значна частина проваджень цієї категорії вирішується з урахуванням процесуальних аспектів: дотримання строків досудового розслідування, законності проведення слідчих дій, належності й допустимості доказів. Це підкреслює, що ефективність кримінально-правової охорони розглядуваної сфери залежить не лише від якості матеріально-правових норм, а й від процесуальних механізмів

їхньої реалізації та від формування узгодженої й передбачуваної практики вищих судових інстанцій.

Поява розглядуваних норм безпосередньо пов'язана з виконанням Україною міжнародно-правових зобов'язань у сфері протидії корупції, насамперед щодо криміналізації корупції в приватному й «навколопублічному» секторі. Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією та відповідні рекомендації моніторингових механізмів орієнтують держави на встановлення відповідальності не лише публічних службовців, а й осіб, які виконують суспільно значущі функції поза системою органів влади. У цьому сенсі кримінально-правова охорона професійної діяльності з надання публічних послуг є елементом ширшої антикорупційної політики держави, а не ізольованим інститутом, і має тлумачитися в системному зв'язку з міжнародними стандартами.

Урахування міжнародного контексту важливе й для подальшого вдосконалення законодавства. Зокрема, перехід від казуїстичного переліку суб'єктів до узагальненого визначення, закріплення дефініції публічних послуг та уточнення поняття неправомірної вигоди узгоджуються із загальною спрямованістю міжнародних інструментів на повноту й функціональність антикорупційних заборон. Водночас будь-які зміни мають зберігати баланс між ефективністю охорони та гарантіями правової визначеності й передбачуваності кримінального закону.

Висновки. Проведений аналіз дає змогу сформулювати такі висновки. По-перше, професійна діяльність, пов'язана з наданням публічних послуг, є самостійною соціальною цінністю, що зумовлює потребу в її кримінально-правовій охороні. Об'єктом цієї охорони існує правомірний порядок реалізації повноважень особами, які надають публічні послуги, авторитет такої діяльності та суспільна довіра до неї, а також права й законні інтереси громадян, юридичних осіб і держави, що забезпечуються її добросовісним здійсненням.

По-друге, ядро відповідної охорони становлять статті 365-2 та 368-4 КК України, які охоплюють, відповідно, корисливе зловживання повноваженнями самою особою та корупційну взаємодію у формі підкупу. Спільною ознакою цих посягань є неправомірна вигода, що відображає їх корупційну природу та належність до системи антикорупційного законодавства. Зловживання повноваженнями сконструйоване як матеріальний склад із обов'язковою істотною шкодою та спеціальною метою, тоді як підкуп визнається закінченим уже на стадії пропозиції чи обіцянки неправомірної вигоди.

По-третє, суб'єкт розглядуваних правопорушень є спеціальним і визначений казуїстично, через перелік професій із застереженням «під час виконання цих функцій». Такий підхід неповною мірою забезпечує повноту охорони та породжує ризик правової невизначеності, що актуалізує доцільність переходу до узагальненого визначення суб'єкта на основі ознак публічної послуги.

По-четверте, ключовою прогалиною чинного регулювання залишається відсутність легальної дефініції «публічних послуг». Її закріплення на нормативному рівні, уточнення поняття неправомірної вигоди та узгодження ознак складів сприятимуть єдності правозастосування й підвищенню ефективності кримінально-правової охорони цієї сфери. Подальші наукові розвідки доцільно зосередити на компаративному аналізі законодавства зарубіжних держав та на узагальненні судової практики застосування відповідних норм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією (ETS № 173). Ратифікована Україною у 2006 році. Рекомендації Групи держав проти корупції (GRECO). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text
2. Рябенко М. В. Кримінально-правова охорона професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2016. 267 с.
3. Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / О. О. Дудоров, О. О. Житний, К. П. Задоя та ін. ; за ред. М. І. Хавронюка. Київ : Москаленко О. М., 2019. 464 с.
4. Загальнотеоретичні, адміністративно- та кримінально-правові основи концептуалізації антикорупційної реформи в Україні : колективна монографія / О. О. Дудоров, Т. О. Коломоєць, С. М. Кушнір, О. Л. Макаренков. Запоріжжя, 2019. 476 с.
5. Ніколенко Р. О. Кримінально-правова протидія зловживанню повноваженнями особами, які надають публічні послуги : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2019. 20 с.
6. Перешивко О. С. Кримінальна відповідальність за підкуп особи, яка надає публічні послуги : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08 / Академія адвокатури України. Київ, 2018. 20 с.
7. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17#Text>
8. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право : навчальний посібник / за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2014. 944 с.
9. Шиндель Ю. І. Кримінально-правова характеристика зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08 / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2014. 21 с.

Дата надходження 13.07.2026

Дата прийняття після рецензування 21.07.2026

Дата рекомендації 27.08.2026

Дата публікації 30.09.2026